

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ХАРКІВСЬКИЙ
ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ ІМЕНІ АДМІРАЛА
МАКАРОВА (м. Миколаїв)
ГОСПОДАРСЬКА АКАДЕМІЯ «Д.А. ЦЕНОВ» (м. Свіштов, БОЛГАРІЯ)
АЗЕРБАЙДЖАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ (м. Баку)**

**V Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція
«Цифрова трансформація фінансового сектора
економіки»**

(м. Одеса, 9 - 10 квітня 2020 року)

**MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
INSTITUTE FOR MODERNIZATION OF THE EDUCATION CONTENT
ODESSA NATIONAL ECONOMIC UNIVERSITY
NATIONAL TECHNICAL UNIVERSITY "KHARKIV POLYTECHNIC
INSTITUTE"
ADMIRAL MAKAROV NATIONAL UNIVERSITY OF SHIPBUILDING
(Mykolaiv, Ukraine)
D.A. TSENOV ACADEMY OF ECONOMICS (Svishtov, Bulgaria)
AZERBAIJAN STATE ECONOMIC UNIVERSITY (Baku)**

**5th International scientific and practical Internet conference
“Digital Transformation of the Financial Sector of
Economy”**

(Odessa, Ukraine, 9-10 of April, 2020)

ОДЕСА-2020-ODESSA

УДК 336:004.9

Цифрова трансформація фінансового сектора економіки: зб. тез доповідей за матеріалами V Міжнародної наук.-практ. Інтернет-конф., 09-10 квітня 2020 р. Одеса: ОНЕУ, 2020. 348 с.

Конференція проводиться кафедрою банківської справи Одеського національного економічного університету. Видання розраховане на дослідників, викладачів і студентів економічних спеціальностей, практикуючих фінансистів, аналітиків, працівників органів державного управління.

Тези доповідей подано в авторській редакції. Усю відповідальність за достовірність і коректність змісту несуть автори. Редакційна колегія може не поділяти повністю або частково думки авторів.

Голова організаційного комітету:

Зверяков М.І., д.е.н., професор, член-кореспондент НАН України, ректор ОНЕУ

Заступники голови організаційного комітету:

Ковальов А.І., д.е.н., професор, проректор з наукової роботи ОНЕУ

Завадська Д.В., д.е.н., доцент кафедри банківської справи ОНЕУ

Члени організаційного комітету:

Гончаренко О.М., д.е.н., професор, декан факультету фінансів та банківської справи ОНЕУ

Жердецька Л.В., д.е.н., доцент, зав. кафедри банківської справи ОНЕУ

Керімов А.Е., д.е.н., професор кафедри «Економіка» АДЕУ

Коваленко В.В., д.е.н., професор кафедри банківської справи ОНЕУ

Кузнєцова Л.В., д.е.н., професор кафедри банківської справи ОНЕУ

Рогов Г. К., д.е.н., доцент, зав. кафедри фінансів Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова

Захарієв А.Б., к.е.н., професор, зав. кафедри «Фінанси і кредит» ЕА «Д.А. Ценов»

Гаркуша Ю.О., к.е.н., доцент кафедри банківської справи ОНЕУ

Смокова М., к.е.н., доцент, директор Центру міжнародний відносин ЕА «Д.А. Ценов»

Решетняк О.В., к.е.н., доцент кафедри міжнародного бізнесу та фінансів НТУ «Харківський політехнічний інститут», голова правління ГО «Агенція змін «Перспектива»

Ширяєва Н.В., к.т.н., доцент кафедри міжнародного бізнесу та фінансів НТУ «Харківський політехнічний інститут»

Гончар К.О., аспірантка кафедри банківської справи ОНЕУ

Рекомендовано до друку Вченою радою Одеського національного економічного університету (протокол № 7 від «26» травня 2020 р.)

© ОНЕУ, 2020

© Автори тез, 2020

Решетняк Олена, Першин Євгеній	
ІННОВАЦІЙНА МОЖЛИВІСТЬ ДЛЯ ЗБІЛЬШЕННЯ АКТИВІВ УКРАЇНСЬКИХ НЕОБАНКІВ.....	224
Сергєєва Олена	
СТАНОВЛЕННЯ РИНКУ ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ.....	226
Сергєєва Олена, Галіта Карина	
ПРОСУВАННЯ БАНКІВСЬКИХ ПРОДУКТІВ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ.....	229
Сергєєва Олена, Ходорозя Єлизавета	
ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ КОНСУЛЬТАЦІЙНИХ ПОСЛУГ ЗА ДОПОМОГОЮ ОНЛАЙН СЕРВІСІВ В БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ.....	232
Тарасевич Наталія	
СУЧАСНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОГО БАНКІНГУ В УКРАЇНІ.....	235
Ткачук Наталія	
ПРИНЦИПИ БАНКІВСЬКОЇ КОНСОЛІДАЦІЇ.....	238
Чайковський Ярослав	
ІНТЕРНЕТ-БАНКІНГ І МОБІЛЬНИЙ БАНКІНГ У ДИСТАНЦІЙНОМУ БАНКІВСЬКОМУ ОБСЛУГОВУВАННІ КЛІЄНТІВ В УКРАЇНІ.....	241
Чеснокова Наталя	
РАЗВИТИЕ БАНКОВСКОГО СЕКТОРА В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ.....	244
Шелудько Сергій	
МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ РОЗКРИТТЯ БАНКІВСЬКОЇ ТАЄМНИЦІ.....	246
Щуревич Оксана, Стахів Ірина	
СУЧАСНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ДОВІРИ ДО БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ.....	249
Яріш Олена	
ЦИФРОВІЗАЦІЯ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ: ЗАГРОЗИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	252
РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВИХ РИНКІВ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ	
Антонюк Олена	
ЦІЛІ ТА ІНСТРУМЕНТАРІЙ МАКРОПРУДЕНЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ЦЕНТРАЛЬНИХ БАНКІВ.....	254
Деркач Юлія, Галицька Анастасія	
ВАЛЮТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ.....	257
Деркач Юлія, Джусенко Тетяна	
ДІЯЛЬНІСТЬ ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМ В УКРАЇНІ: ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ.....	260
Деркач Юлія, Морозова Ірина	
ВАЛЮТНА ЛІБЕРАЛІЗАЦІЯ В УКРАЇНІ: ЗАГРОЗИ ТА МОЖЛИВОСТІ.....	263
Жердецька Лілія	

Шелудько Сергій Андрійович
*к.е.н., викладач кафедри банківської справи
Одеського національного економічного університету
м. Одеса, Україна*

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ РОЗКРИТТЯ БАНКІВСЬКОЇ ТАЄМНИЦІ

Тези присвячено огляду основних міжнародних стандартів розкриття банківської таємниці, що широко застосовуються в провідних країнах світу. Подано власну дефініцію банківської таємниці та її режиму. Охарактеризовано чинні міжнародні конвенції та стандарти, що спричинили послаблення режиму банківської таємниці в Україні та світі.

Ключові слова: *CRS, FATCA, банківська таємниця, міжнародне право, міжнародні стандарти.*

Банківська таємниця є одним з центральних понять не лише інформаційної безпеки кредитних установ, а й податкового, митного, господарського, адміністративного та кримінального законодавства більшості країн світу. Це пояснюється особливим становищем банків як на фінансовому ринку, так і в загальній системі господарських зв'язків країн з ринковою економікою, завдяки якому організації цього типу володіють та використовують у своїх цілях масиви конфіденційної інформації. Розголошення даних, отриманих у процесі банківського обслуговування, може завдати суттєвих збитків не лише їх власникам, а й партнерам, клієнтам, споживачам, пов'язаним особам, державі та суспільству в цілому.

Разом з тим, банківська таємниця може слугувати також і способом уникнення розповсюдження інформації щодо незаконної діяльності, злочинів проти держави та приватних осіб, уникнення оподаткування та легалізації неправомірних доходів. Хоча на сьогодні жодна країна світу не скасувала банківську таємницю повною мірою, механізми щодо її розкриття передбачені в більшості національних законодавств.

Під банківською таємницею зазвичай розуміють принципову угоду між банком і клієнтом про нерозголошення законодавчо обмеженого кола даних, які стали відомі банку в процесі надання послуг. У цьому контексті важливо відрізнити її від комерційної таємниці, яка не передбачає законодавчого закріплення, встановлюється керівником підприємства на власний розсуд і підлягає розголошенню державним органам без додаткових умов. Сукупність законодавчих правил, що регулюють формування, зберігання, захист, розкриття та передачу конфіденційної інформації називають режимом банківської таємниці.

Хоча банківська таємниця була вперше сформульована у Законі про банківську справу в Швейцарії у 1934 р., перший запис щодо захисту конфіденційної інформації клієнтів банкірів був включений до Кодексу Хаммурапі. Історія банківської таємниці чітко пов'язана з історією банків як таких: перший етап тривав до XIX ст., коли законодавство про банківську діяльність взагалі не розглядалося як окрема правнича сфера, і тому банківська таємниця не була чітко відділена від загальних правил конфіденційності приватної інформації. Другий етап характеризується тенденціями до зародження, посилення, а з початку 2000-х – послаблення режиму банківської таємниці в прикладному праві.

Зняття більшості обмежень на розкриття банківської таємниці пов'язане з активізацією міжнародної боротьби з такими групами злочинів, як незаконний обіг наркотичних засобів і психотропних речовин, фінансування тероризму, транснаціональна організована злочинність, корупція. Ухвалення низки профільних конвенцій ООН послабило режим банківської таємниці, відкривши широкі можливості для судових, правоохоронних і фіскальних органів отримувати санкціонований доступ до конфіденційних даних.

Так, Віденською конвенцією ООН 1989 р. про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин (в Україні чинна з 1991 р.) банківська таємниця виключена з переліку підстав для відмови в наданні необхідної інформації органам державної влади щодо діяльності осіб, підозрюваних у організації та участі в незаконному обігу наркотиків. Разом з тим, цей документ визначає умови, за яких банк в праві вимагати від набувачів цієї інформації подальшого збереження банківської таємниці по відношенню до широкого загалу [1].

Міжнародна конвенція ООН 1999 р. про боротьбу з фінансуванням тероризму (в Україні чинна з 2002 р.) розповсюджує правомірність розкриття банківської таємниці й на міждержавному рівні [2]. Аналогічні положення містяться й у Палермській конвенції ООН 2000 р. проти транснаціональної організованої злочинності (в Україні чинна з 2004 р.) [3].

Конвенція ООН 2003 р. проти корупції (в Україні чинна з 2010 р.) присвячує проблемі розкриття банківської таємниці окрему статтю, зобов'язуючи всі країни-учасниці Конвенції розробити та впровадити в своє національне законодавство механізми подолання перешкод у розкритті та міжнародній передачі даних, що становлять таку таємницю [4].

Відповідно до закону FATCA (Foreign Account Tax Compliance Act), прийнятого Конгресом США 28 березня 2010 р., законодавець запровадив зобов'язання для третіх країн ідентифікувати власників фінансових рахунків США та надсилати інформацію про певні рахунки до Сполучених Штатів [5].

Цей нормативно-правовий акт, безперечно, послабив захист конфіденційної інформації, гарантованої банківською таємницею, принаймні у межах держав, що

уклали відповідні угоди з США. Обмін інформацією відбувається автоматично, що є наслідком зобов'язання періодично передавати такі дані, і тому передача відомостей, що становлять банківську таємницю, фактично не підлягає жодному контролю. Більше того, ненадання або надання недостовірної інформації відповідно до міжурядових угод FATCA тягне накладення стягнення у вигляді штрафу.

За законодавством Європейського Союзу існує т.зв. Євро-FATCA, що відображує прийняту модель для автоматичного обміну податковою інформацією між державами-членами Європейського Союзу. Цей документ було запроваджено Директивою Ради ЄС 2014/107/EU від 9 грудня 2014 р. про внесення змін до Директиви 2011/16/EU щодо обов'язкового автоматичного обміну інформацією у сфері оподаткування.

У галузі міжнародного права слід також згадати про CRS (Common Standard on Reporting and Due Diligence for Financial Account Information), який є стандартом для автоматичного обміну інформацією про фінансові рахунки резидентів країн, що належать до Організації економічного співробітництва та розвитку. Держави-члени підписали багатосторонню угоду про багатосторонній компетентний орган, т.зв. МСАА (Multilateral Competent Authority Agreement).

Отже, варто констатувати, що режим банківської таємниці в більшості країн сучасного світу, особливо в економічно провідних, зазнав суттєвого послаблення, про що свідчить поява низки міжнародно-правових інструментів розкриття захищеної інформації. Причинами цього є посилення скоординованої боротьби проти фінансування тероризму, відмивання грошей і уникнення оподаткування, але негативними наслідками є втрата довіри до банківських установ, належний рівень якої є неодмінною умовою нормального функціонування галузі.

Список використаних джерел:

1. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин від 16.03.1989 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_096 (дата звернення: 16.01.2020).
2. Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму від 09.12.1999 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_518 (дата звернення: 16.01.2020).
3. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності від 15.11.2000 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789 (дата звернення: 16.01.2020).
4. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції від 31.10.2003 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16 (дата звернення: 17.01.2020).
5. Foreign Account Tax Compliance Act (FATCA) від 18.03.2010 р. URL: <http://legislink.org/us/stat-124-71> (дата звернення: 17.01.2020).

Printed by ONEU, Odessa, Ukraine on acid-free paper.
Conventional printed sheets 21,75 Circulation of 100 copies
Preobrazhenska Str., 8 Odesa 26, conf.oneu@gmail.com

Наукове видання

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ

Секція 1. Економічні відносини в умовах цифрової трансформації.

Секція 2. Банківська система під впливом розвитку цифрової економіки.

Секція 3. Регулювання фінансових ринків в умовах діджиталізації.

Секція 4. Фінансові інститути та інструменти активізації інноваційної діяльності.

*Мовою оригіналу
(українською, англійською та російською)*

**Відповідальна за випуск,
форматування та комп'ютерна верстка**

Завадська Д. В.

Підписано до друку 26.05.2020 р. (*Протокол № 7*)
Формат 60x84/16. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 21,75 Тир. 100 прим.
ОНЕУ, м. Одеса, вул. Преображенська, 8

Надруковано в друкарні ТОВ «ПромАрт»
61023, м. Харків, вул. Весніна, 12.
Тел. (057) 717-28-80 e-mail: promart_order@ukr.net